

Hopparna

Det fanns fler märkliga sekter i den tidiga frikyrkörelsen. En var den s.k. hopparerörelsen, som skildrats av en ung student vid namn Gustaf Aldén, som i slutet av 1870-talet vandrade omkring i Småland och gjorde folklivsuppteckningar åt Artur Hazelius, grundaren av Nordiska museet och Skansen. Uppteckningarna publicerades av ett par tidningar i Stockholm och sammanställdes 1883 i en bok med titeln *I Getapulien – vandringar och forskningar i Smålands bygder*.

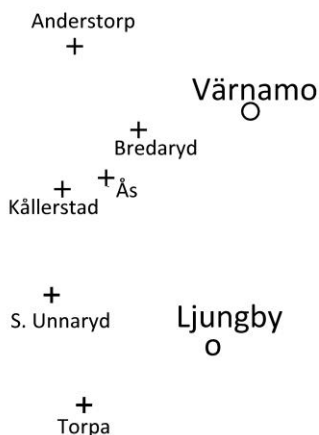
Aldén beskrev även predikosjukan:

”Oftast var det yngre kvinnor, som råkade i extas och började be och ropa utan återvändo, tills de uttröttade alldeles domnade av. Nästan blåbleka i ansiktet, med stirrande ögon framstötte de bibelspråk, böner och psalmverser, varvid fruktan för de eviga straffen utgjorde grundtemat. Folket strömmade till i stora skaror för att höra och därigenom uppväcktes snart nya predikanter, som sedan av en viss fåfänga strävade att få så många beundrare som möjligt.”

Det är en målande beskrivning, och hans berättelse om hopparesekten är ännu bättre. Den följer här, något nedkortad och med moderniserad stavning:

”Egendomligast av alla de religiösa företeelserna i Småland är helt visst en sekt, som jag redan vid mitt inträde i Västbo hörde mycket talas om och som ännu räknar åtskilliga anhängare inom Anderstorp, Ås, Bredaryds, Kållersta, Unnaryds m.fl. socknar. Den uppstod i samband med predikosjukan på 1840-talet och fick att börja med många medlemmar. De kallade sig själva för ”röster” när de utom bibeln antog ett inre ljus, som vägledde dem genom föreståndarens mun.

För övrigt läste de gärna den strängt lagiske Hoofs predikningar med hans uppskakande målningar av helvetesstraffen. Ännu sammankommer de två lördagskvällar i månaden på olika ställen till andaktsövningar.

Hopparesektens utbredning.

Innan sammankomsten öppnas, stängs omsorgsfullt dörrarna och tjocka täcken hängs för fönstren. Skall då någon upptas i samfundet, sker detta först, varvid åtminstone den föregående föreståndarinnan, "Kransa-Katrina" på alla sidor piskade och slog nykomlingen, ja ibland riktigt mörbultade honom för att på detta sätt driva satan ur honom. Alla de andra ropade "ve och förbannelse, ve, ve, ve!" samt slog med käppar eller bara händerna åt alla håll för att driva bort de onda andarna. Man jagade dem under soffor och sängar med kvastar, eldgafflar och andra tillhyggen mot fönstren och dörrarna, ja, i sin fanatism kunde de förfölja dem ut och slå i stenar och buskar särskilt där månstrålarna glittrade, ty detta var den ondes konst. En karl nämns särskilt, som på detta sätt alldeles sönderslog ett par nya stövlar. Detta kallades att genomgå "kampen".

Vidare skulle nykomlingarna kyssa Kransa-Katrina, som skildras såsom gräsligt ful, varför en ung bonddräng, som skulle upptas gick tillbaka och sade: "då köser ja' förr vår granne stut där hemma".

Novisen måste också noggrant eftersäga ledarinnans ord. Så berättade för mig en numera ur samfundet utträd kvinna, att hon under kampen ödmjukt bad Gud förlåta hennes synder, men det dög inte, hon skulle säga: "Jesus, kasta mig på dig!"

Vid andra tillfällen skedde kampen mera lugnt, då de äldre medlemmarna låg på knä, ropande sitt ve! under det att djävulen piskades ur nykomlingen.

Men när så kampen fortgått en längre stund, gav ledarinnan tecken, att djävulen var borta genom att höja sina händer från den nu upptagnes huvud mot höjden och ropa: "upp med lovet!" Nu upphörde genast ropen, alla reste sig och började sjunga "lov å lov å lov" oupphörligt och under allt livligare åtbörder. Snart begynte det rycka i en och annan, de började hoppa och dansa med stor iver, dock en och en, utan att taga i ring eller parvis. Härav deras vanliga namn: "hoppare", då de yngre, som snurrade i polkettakt omkring, kunde under dansen hoppa ett par alnar högt. De äldre åter "stod å lajade" (trampade) på samma ställe. Under hopparnas första tid lär de enligt flera uppgifter dansat oklädda, men flera trovärdiga personer, som i senare tider åsett dansen, hade inte märkt något sådant. Och min bekantskap med flera av de nutida hopparna gör också detta, vad dem angår, högst otroligt, men nog kastar de under dansen bort överflödiga klädespersedlar för att kunna hoppa desto bättre. I äldre tider hade de också anordnat gropar samt andra hinder och den, som ej kunde hoppa över, troddes ej bli salig.

Hoppandet och dansen kan fortgå i flera timmar, tills de alldeles utmattade faller ner om varandra utmed väggarna, då de, som det heter, "ingår förening" med varandra "alldeles som barn" dvs. platoniskt vilar i varandras famn. Men mannen får ej ingå förening med sin egen hustru, utan med en annans eller en ogift kvinna, allt eftersom föreståndaren bestämmer. Dessa "andliga

äktenskap" anses så viktiga, att de utsträcks ända till barnen. En medelålders kvinna, som förut varit med hopparna, berättade hur hon som liten flicka "skämdes" så mycket, då hon skulle ligga bredvid "en fästman, som ej var större än så...". Och härvid gjorde hon en gest som för ett åtta års barn.

Sträng uppsikt har hållits – så säger åtminstone de själva – att intet ohöviskt vid dessa sammankomster förekommit. I början ordnade Kransa-Katrina så många verkliga äktenskap som möjligt, men sedan fick inga gifta sig annat än andligen. Men då ett par gånger andlighetens rämärken överskridits, har de skyldiga utstötts ur samfundet.

På enträgen anhållan kan väl utom sekten stående personer ha fått tillträde till sammankomsterna, men då har där blott lästs och sjungits med någon dans och hoppande till avslutning. Men såväl f.d. hoppare som flera, vilka olovligt skaffat sig tillfälle att åse sammankomsterna, vittnade samstämmigt att det vanligen tillgått så, som förut skildrats.

Mycket ofog har bygdens drängar tillfogat hopparna under deras sammanträden. De har med våld trängt in och begabbat deras dans och lejt sotare att krypa ner genom skorstenen för att skrämja dem. Därför är hopparna mycket rädda för att tala om var och när de nästa gång ska mötas. Platsen för sammanträdena växlar också för varje gång.

Dessa beklagansvärda offer för hopparmanin är dock i vardagslag de stillsammaste, redbaraste och mest hjälps-

samma människor i trakten enligt allas enstämmiga vittnesbörd. En handlande försäkrade, att det var ingen han hellre gav kredit än någon av dem. Prästerskapet har naturligtvis allvarligt sökt avstyra deras sammankomster – de ingångna "föreningarna" vidgås ej för prästen – men de menar, att liksom David dansade för arken kan de få dansa vid sin gudstjänst. (När då Herrens ark kom in i Davids stad, såg Mikal, Sauls dotter, ut genom fönstret, och när hon såg kung David hoppa och dansa inför Herren, fick hon förakt för honom i sitt hjärta, 2 Sam 6:16). Och vad avstängningen vidgår, sker den endast för att undvika "folks spe". För övrigt besöker de gärna kyrkan, går ofta till skrift och bevisar ej mycket nyare bönemöten, anordnade av kolportörer. Stränga lagpredikanter ger de dock företräde och erinrar i detta avseende mycket om de s.k. "gammalläsarna".

Deras utseende var helt vardagligt, men präglad av mycket allvar. I allmänhet var de äldre och mest kvinnor. Flera av dem såg dystra och grubblande ut. Denna dysterhet ökades också av deras enfärgade mörkbruna huvuddukar, framdragna långt i pannan. För övrigt hade de korta snäva kjolar – synbarligen besvärliga vid hoppandet – utan förkläden och korta "skörta-tröjor". Männens dräkt var ursprungligen små "tallriks-mössor", korta, snäva västar, knäbyxor och skor. Det var den äldre bygdedräkten i alla delar och vars bibehållande ingick i den religiösa kulturen.

Alla prydnader, alla målade och polerade saker bannlyses. Brokiga sjalar och halsdukar får ej heller nyttjas. Ej

heller får kvinnorna bära några ringar utom en enkel vigselring. När någon blir hoppare – vilket numera är sällsynt – nedrivs i hans hem genast tapeter och gardiner och finare möbler utbytes mot enkla, omålade. Tallrikar, skedar, fat och skålar får endast vara av trä och då en hoppare nyligen köpt ett dussin skedar och gafflar av nysilver och stål, så efter några dagars besinnande kastade han dem på elden.

Naturligtvis brukar de ej spirituosa och mycket sparsamt kaffe, men däremot hembryggt öl och dricka. Gästabus undviker de gärna. Som de dock i allmänhet är välbärgade, njuter de en sund och närande spis, enkelt lagad och enkelt anrättad.

Bland deras goda sidor är även att de försmår allt proselytmakeri. Med utom samfundet stående personer talar de ej gärna om andliga ting, ej heller, vad som på deras bildningsgrad är så vanligt, fördömer oliktänkande. På senare tid har ej fler ingått i sekten än de äldres egna barn. Flera av dem har dött bort och åtskilliga utträtt, så att hela samfundet nu ej utgör mer än omkring femtio medlemmar.”

Så långt Aldén, som avslutningsvis berättar att sekten i många år hade letts av en soldat Krans och hans hustru Katrina, som efter makens död övertog ledningen. Han drar också slutsatsen att hon måste ha varit en ovanlig kvinna, eftersom hon som torparhustru kunde vinna inflytande över förmögna bönder.

Det är möjligt att Aldéns berättelse är överdriven, men han fick dock uppdraget att skriva om hopparesekten i Nordisk familjebok 1883, där hans notis är ett koncentrat av ovanstående beskrivning.

Aldén trodde som synes att hopparesekten hade sina rötter i predikosjukan, men det är inte säkert. I Wales och Cornwall uppstod nämligen omkring 1760 en sekt, vars medlemmar kallades "jumpers" och som hoppade under högljudda glädjeyttringar på sina gudstjänster med hänvisning till bl.a. just kung Davids hoppande inför Herren. Om och hur dessa jumpers kunde få anhängare i Småland är dock mig veterligen inte utrett.

I mina hemtrakter i norra Skåne fanns i början av 1900-talet en stuga med måtten 4,1x4,2 meter som kallades Hopparestugan. Den ruttnade sakta men säkert ner med bohag och allt sedan innehavarinnan hade avlidit år 1900 och sönerna inte brydde sig.

Innehavarinnan var änka efter en man som kallades Hoppare-Johannesen. Han var från Torpa socken i Småland och hade tydligen varit hoppare. Johannes tog livet av sig år 1875 genom att dränka sig i Örsjön på gränsen mellan Skåne och Småland, så han var tydligen en av dem som "såg dystra och grubblande ut".

Källor och kommentarer

Gustaf A. Aldén: *I Getapulien – vandringar och forskningar i Smålands bygder* (1883) s. 6 (Hazelius), 69 (predikosjukan), 74-78 (hopparna).

Svenska män och kvinnor: Hoof.

Wikipedia, uppslagsorden predikosjukan, Hopparesekten och jumpers, som uppges vara inspirerade av Luk 6:23, Apg 3:8 och 2 Sam 6:16.

Svante Gunnarsson: *Torp och backstugor i Visseltofta socken* (1957) s. 270-271.